ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 20ής Οκτωβρίου 1993 *

Στην υπόθεση C-297/92,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Corte Suprema di Cassazione (Ιταλία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Istituto nazionale della Previdenza sociale (INPS)

και

Corradina Baglieri,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 9, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6)

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους O. Due, Πρόεδρο, G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, και D. A. O. Edward, προέδρους τμήματος, R. Joliet, F. A. Schockweiler, F. Grévisse, M. Zuleeg και J. L. Murray, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: F. G. Jacobs
γραμματέας: J. G. Giraud

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— το INPS, αναιρεσείον της κυρίας δίκης, εκπροσωπούμενο από τον Carlo de Angelis, δικηγόρο Ρώμης,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Δημήτριο Γκουλούση, νομικό σύμβουλο, και τον Antonio Aresu, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισηγητή δικαστή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 9ης Ιουνίου 1993,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 12ης Ιουλίου 1991, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 6 Ιουλίου 1991, το Corte Suprema di Cassazione υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 9, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Corradina Baglieri και του Istituto nazionale della Previdenza sociale (στο εξής: INPS).

3 Η C. Baglieri, ιταλικής ιθαγενείας, εργάστηκε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας από τις 23 Αυγούστου 1965 μέχρι τις 4 Απριλίου 1975. Εν

συνεχεία επέστρεψε στην Ιταλία. Στις 17 Δεκεμβρίου 1979, η C. Baglieri υπέβαλε αίτηση στο INPS προκειμένου να της επιτραπεί να καταβάλει ασφαλιστικές εισφορές ως συνέχιση των υποχρεωτικών εισφορών που κατέβαλλε στη Γερμανία. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι αυτή ουδέποτε είχε υπαχθεί στο ιταλικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως.

4 Κατόπιν προσφυγής την οποία άσκησε η C. Baglieri κατά του INPS, η Pretura di Siracusa έκρινε ότι ο εν λόγω φορέας όφειλε να αποδεχθεί την εκ μέρους της προσφεύγουσας καταβολή των εισφορών προαιρετικής ασφαλίσεως και αναγνώρισε ότι η προσφεύγουσα εδικαιούτο συντάξεως αναπηρίας. Δεδομένου ότι η απόφαση αυτή επικυρώθηκε από το Tribunale di Siracusa, το INPS άσκησε αναίρεση, στο πλαίσιο της οποίας το Corte Suprema di Cassazione αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία προκειμένου να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 9, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, που ορίζει ότι "λαμβάνονται υπόψη, κατά το μέτρο που απαιτείται, οι περίοδοι ασφαλίσεως που επραγματοποιήθησαν [συμπληρώθηκαν] δυνάμει της νομοθεσίας οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους σαν περίοδοι ασφαλίσεως που επραγματοποιήθησαν [συμπληρώθηκαν] δυνάμει της νομοθεσίας του πρώτου κράτους", την έννοια ότι η υπαγωγή σε σύστημα προαιρετικής συνεχίσεως της ασφαλίσεως μπορεί να επιτρέπεται ακόμη και αν ο εργαζόμενος δεν συμπλήρωσε διάφορες περιόδους απασχολήσεως, δυνάμενες να συνυπολογισθούν, σε περισσότερα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένου του κράτους στο οποίο υποβάλλεται η σχετική αίτηση, αλλά μια ενιαία περίοδο απασχολήσεως ως διακινούμενος εργαζόμενος σε άλλο κράτος μέλος καταβάλλοντας στο κράτος αυτό τις υποχρεωτικές εισφορές που απαιτούνται προκειμένου να υπαχθεί αυτός στο προαιρετικό σύστημα ασφαλίσεως εντός του κράτους στο οποίο υποβάλλεται η αίτηση για τη συνέχιση της ασφαλίσεως;»

5 Το εθνικό δικαστήριο διαπιστώνει ότι το Δικαστήριο, με την απόφαση της 27ης Ιανουαρίου 1981, 70/80, Vigier (Συλλογή 1981, σ. 229), έχει ήδη κρίνει ότι το άρθρο 9, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 δεν επιβάλλει σ' έναν φορέα κοινωνικής ασφαλίσεως κράτους μέλους την υποχρέωση να λαμβάνει υπόψη τις περιόδους ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους, όταν ο ενδιαφερόμενος εργαζόμενος δεν έχει ποτέ καταβάλει εντός του πρώτου κράτους μέλους τις εισφορές που απαιτούνται κατά νόμο για να αποκτήσει την ιδιότητα του ασφαλισμένου, βάσει της νομοθεσίας αυτού του κράτους μέλους.

6 Το Suprema Corte di Cassazione θεωρεί ωστόσο ότι υπάρχουν δύο λόγοι οι οποίοι θα μπορούσαν να οδηγήσουν το Δικαστήριο να αναθεωρήσει την ερμηνεία αυτή.

7 Πρώτον, το Δικαστήριο πρέπει να λάβει υπόψη «τα προσεχή στάδια τα οποία η Κοινότητα καλείται να πραγματώσει και ιδίως την προσεχή κατάργηση κάθε περιορισμού της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων». Ενόψει των σταδίων αυτών, μια συσταλτική ερμηνεία της προπαρατεθείας διατάξεως θα μπορούσε να αποδειχθεί αντίθετη προς τις αρχές της Συνθήκης που διέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και την κοινωνική τους ασφάλιση, αρχές απαραίτητες για τη διασφάλιση της διατηρήσεως των καταστάσεων που αποτελούν ήδη κεκτημένο επί του κοινοτικού εδάφους.

8 Δεύτερον, όσον αφορά τους Ιταλούς εργαζομένους οι οποίοι απασχολήθηκαν εντός τρίτης χώρας και κατόπιν επανήλθαν στην Ιταλία, ο ιταλικός νόμος προβλέπει ένα ειδικό υποχρεωτικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, το οποίο ορίζει τα κριτήρια καθορισμού και καταβολής των εισφορών. Υπό τις συνθήκες αυτές, μια συσταλτική ερμηνεία του άρθρου 9, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 θα είχε ως συνέπεια ότι οι εργαζόμενοι αυτοί θα υπήγοντο σε πιο ευνοϊκό σύστημα απ' ό,τι οι εργαζόμενοι που έχουν απασχοληθεί εντός άλλου κράτους μέλους.

9 Στην έκθεση του εισηγητή δικαστή αναπτύσσονται διεξοδικώς τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης, η εξέλιξη της διαδικασίας και οι γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο. Τα στοιχεία αυτά της δικογραφίας δεν επαναλαμβάνονται κατωτέρω παρά μόνο καθόσον απαιτείται για τη συλλογιστική του Δικαστηρίου.

10 Ενόψει των ανωτέρω πρέπει να θεωρηθεί ότι με το προδικαστικό ερώτημα το εθνικό δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν

— το άρθρο 9, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 επιβάλλει σε κράτος μέλος την υποχρέωση να αποδέχεται την υπαγωγή στο σύστημά του κοινω-

νικής ασφαλίσεως των προσώπων που έχουν υπαχθεί στην υποχρεωτική ασφάλιση εντός άλλου κράτους μέλους και τα οποία δεν πληρούν τις προϋποθέσεις υπαγωγής στο εν λόγω σύστημα εντός του πρώτου κράτους μέλους·

— το κοινοτικό δίκαιο επιβάλλει σε κράτος μέλος, το οποίο επιτρέπει μια τέτοια υπαγωγή στους υπηκόους του που έχουν εργαστεί εντός τρίτο κράτους, να αντιμετωπίζει κατά τον ίδιο τρόπο τους υπηκόους του οι οποίοι έχουν εργαστεί εντός άλλου κράτους μέλους.

11 Πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά πάγια νομολογία (βλ. απόφαση της 18ης Μαΐου 1989, 368/87, Hartmann Troiani, Συλλογή 1989, σ. 1333, σκέψη 15), σκοπός του άρθρου 9, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 είναι η διασφάλιση της ισοδυναμίας μεταξύ των περιόδων ασφαλίσεως που συμπληρώνονται στα διάφορα κράτη μέλη, έτσι ώστε οι ενδιαφερόμενοι να μπορούν να πληρούν την προϋπόθεση της ελάχιστης διάρκειας των περιόδων ασφαλίσεως, όταν η εθνική νομοθεσία εξαρτά από την προϋπόθεση αυτή την υπαγωγή στην προαιρετική ασφάλιση ή στη συνέχιση της προαιρετικής ασφαλίσεως.

12 Αντίθετα, από το γράμμα της προπαρατεθείσας διατάξεως προκύπτει ότι η διάταξη αυτή δεν διέπει τις άλλες προϋποθέσεις από τις οποίες οι εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών μπορούν να εξαρτούν την κτήση ορισμένων δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα της καταβολής εισφορών σε ένα εθνικό σύστημα προαιρετικής ασφαλίσεως ή συνεχίσεως της ασφαλίσεως αυτής (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Hartmann Troiani, σκέψη 16).

13 Υπό τις συνθήκες αυτές, εναπόκειται στη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους να καθορίζει τις προϋποθέσεις του δικαιώματος ή της υποχρεώσεως υπαγωγής σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως ή σε οποιοδήποτε κλάδο ενός τέτοιου συστήματος, εφόσον δεν γίνεται συναφώς διάκριση μεταξύ των υπηκόων του οικείου κράτους και των υπηκόων των άλλων κρατών μελών (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Hartmann Troiani, σκέψη 21).

14 Οι λόγοι που επικαλείται το Corte Suprema di Cassazione δεν επιβάλλουν στο Δικαστήριο να αναθεωρήσει τη νομολογία αυτή.

15 Επικαλούμενο «τις προσεχείς προθεσμίες τις οποίες η Κοινότητα καλείται να τηρήσει», το εθνικό δικαστήριο θέλησε μάλλον να αναφερθεί στο άρθρο 8 Α της Συνθήκης, το οποίο προβλέπει τη θέσπιση μέτρων για την προοδευτική εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς προ της 31ης Δεκεμβρίου 1992. Σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο του ιδίου άρθρου, η αγορά αυτή περιλαμβάνει έναν χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων σύμφωνα με τις διατάξεις της Συνθήκης.

16 Το άρθρο αυτό δεν μπορεί να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι, ελλείψει μέτρων θεσπισθέντων από το Συμβούλιο προς της 31ης Δεκεμβρίου 1992 και επιβαλλόντων στα κράτη μέλη την υποχρέωση να αποδέχονται την προαιρετική υπαγωγή στο σύστημά τους κοινωνικής ασφαλίσεως των προσώπων που έχουν υπαχθεί στην υποχρεωτική ασφάλιση εντός άλλου κράτους μέλους, η υποχρέωση αυτή απορρέει αυτόματα από τη λήξη της εν λόγω περιόδου.

17 Συγκεκριμένα, όπως παρατήρησε και ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 14 των προτάσεών του, μια τέτοια υποχρέωση προϋποθέτει την εναρμόνιση των περί κοινωνικής ασφαλίσεως νομοθεσιών των κρατών μελών, εναρμόνιση η οποία δεν υφίσταται στην παρούσα κατάσταση του κοινοτικού δικαίου.

18 Τέλος, όσον αφορά το επιχείρημα που αντλείται από την πιο ευνοϊκή αντιμετώπιση την οποία επιφυλάσσει η ιταλική νομοθεσία στους Ιταλούς εργαζομένους οι οποίοι έχουν απασχοληθεί εντός τρίτου κράτους, αρκεί να τονιστεί ότι αυτό δεν μπορεί να επηρεάσει την ερμηνεία του άρθρου 9, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 και ότι, εν πάση περιπτώσει, στην παρούσα κατάσταση του κοινοτικού δικαίου, κανένας κανόνας δεν απαγορεύει σε κράτος μέλος να αντιμετωπίζει τους υπηκόους του που απασχολήθηκαν εντός τρίτου κράτους και κατόπιν επέστρεψαν στη χώρα καταγωγής τους όπου πλέον δεν εργάζονται πιο ευνοϊκά απ' ό,τι τους υπηκόους του οι οποίοι απασχολήθηκαν εντός κράτους μέλους και εν συνεχεία τελούν στην ίδια κατάσταση.

19 Επομένως, στο εθνικό δικαστήριο πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι

— το άρθρο 9, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 δεν επιβάλλει σε κράτος μέλος να αποδέχεται την υπαγωγή στο σύστημά του κοινωνικής ασφαλίσεως των προσώπων που έχουν υπαχθεί στην υποχρεωτική ασφάλιση εντός άλλου κράτους μέλους και τα οποία δεν πληρούν τις προϋποθέσεις υπαγωγής στο εν λόγω σύστημα εντός του πρώτου κράτους μέλους·

— το κοινοτικό δίκαιο δεν επιβάλλει σε κράτος μέλος, το οποίο επιτρέπει μια τέτοια υπαγωγή στους υπηκόους του που έχουν εργαστεί εντός τρίτου κράτους, να αντιμετωπίζει με τον ίδιο τρόπο τους υπηκόους του που έχουν εργαστεί εντός άλλου κράτους μέλους.

Επί των δικαστικών εξόδων

20 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η οποία κατέθεσε παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κυρίας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με διάταξη της 12ης Ιουλίου 1991, το Corte Suprema di Cassazione, αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 9, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, δεν

επιβάλλει σε κράτος μέλος την υποχρέωση να αποδέχεται την υπαγωγή στα συστήματά του κοινωνικής ασφαλίσεως των προσώπων που έχουν υπαχθεί στην υποχρεωτική ασφάλιση εντός άλλου κράτους μέλους και τα οποία δεν πληρούν τις προϋποθέσεις υπαγωγής στα εν λόγω συστήματα εντός του πρώτου κράτους μέλους.

2) Το κοινοτικό δίκαιο δεν επιβάλλει σε κράτος μέλος, το οποίο επιτρέπει μια τέτοια υπαγωγή στους υπηκόους του που έχουν εργαστεί εντός τρίτου κράτους, να αντιμετωπίζει με τον ίδιο τρόπο τους υπηκόους του που έχουν εργαστεί εντός άλλου κράτους μέλους.

Due Mancini Moitinho de Almeida Edward

Joliet Schockweiler Grévisse Zuleeg Murray

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 20 Οκτωβρίου 1993.

Ο Γραμματέας

J.-G. Giraud

Ο Πρόεδρος

O. Due